Eduskunnan hallintovaliokunta

HaV@eduskunta.fi

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä ja siihen liittyviksi laeiksi, HE 208/2022 vp, asiantuntijalausunto

Uudenmaan TE-toimiston lausunto

Uudenmaan TE-toimisto kiittää mahdollisuudesta asiantuntijalausunnon antamiseen ja toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Yleiset kommentit hallituksen esityksestä

Uudenmaan TE-toimisto katsoo, että kotoutumislain kokonaisuudistuksen tavoitteet ja sisällöt ovat pääosin kannatettavia. Esitys selkeyttäisi eri viranomaisten vastuita määrittelemällä esimerkiksi kuntien kotoutumisohjelmien vähimmäissisällöt ja hyvinvointialueiden roolin kotoutumisen edistämisessä. Mahdollisuus monialaiseen kotoutumissuunnitelmaan sekä uudet valtakunnalliset tietojärjestelmäpalvelut tukisivat kotoutumisen edistämisen monialaisuutta ja viranomaisten yhteistyötä. Työvoiman ulkopuolella olevien tavoittaminen kotoutumispalveluiden piiriin tehostuisi, kun myös lasta kotona hoitavat vanhemmat määriteltäisiin kotoutumispalveluiden kohderyhmäksi. Lisäksi velvoittavuuden voimakas lisääminen lainsäädännön tasolla on erittäin kannatettavaa, sillä nykyisin sanktioita kompensoidaan toimeentulotukijärjestelmällä. Toivomme, että kotoutumisen edistämisen kokonaislainsäädäntö tulisi olemaan mahdollisimman selkeä ja yksinkertainen ja resurssien riittävyys sitä myöten mahdollisimman hyvällä tasolla.

Huolen aiheena on kotoutumisajan lyhentyminen. Esitys toki huomioi ihmiskaupan uhrien ohjaamisen kotoutumispalveluihin muista aikarajoista poiketen, ja se pyrkii edistämään esimerkiksi kotivanhempien tavoittamista. Kuitenkin on selvää, että varsinkin kotoutumisajan yhä lyhentyessä osalta kotoutumispalveluiden tarpeessa olevilta tulee kulumaan kotoutumisaika loppuun, vaikka kotoutumisen palvelutarpeita yhä olisi, tai heitä ei tavoiteta säädetyn aikarajan puitteissa palveluihin. Tämä on haasteena tälläkin hetkellä. On tärkeää huomioida myös näiden asiakkaiden tarpeet lainsäädännössä ja palvelukokonaisuuksia suunniteltaessa. Esimerkiksi luku- ja kirjoitustaidottomille, kotoutumisajan ylittäneille on nykytilanteessakin haastavaa löytää tarpeen mukaisia palveluita.

On kannatettava ehdotus, että kotoutumisajalla aloitettuja omaehtoisia opintokokonaisuuksia voitaisiin tukea kotoutumisajan päätyttyäkin. Tosin kotoutumislain mukaisista opinnoista sopiminen työllistymissuunnitelmassa voi olla esimerkiksi siinä mielessä ongelmallista, että matkakulukorvauksen poistuminen työllistymissuunnitelman aikana asettaa asiakkaita eriarvoiseen asemaan suunnitelmasta riippuen. Kotoutumisajan lyhentäminen voi evätä osalta asiakkaita mahdollisuuden opintojen aloittamiseen kotoutumissuunnitelmassa sovittuina ja jatkamiseen työllistymissuunnitelmalla, sillä valitettavasti nykytilanteessakin osan kotoutumisaika on ehtinyt kulua loppuun ennen omaehtoisiin opintoihin hakeutumista.

Kotoutumisajan lyhentyessä on syytä kiinnittää huomiota siihen, ettei asiakkaiden kotoutumisaikaa kuluisi palveluihin jonottaen. Yhtenä vaihtoehtona voisi olla, ettei kotoutumisaika kuluisi jonotusaikana. Nykytilanteessakin asiakkaiden jonotusaika esimerkiksi kotoutumiskoulutuksiin vaihtelee alueittain ja koulutuksesta riippuen, jolloin erityisesti kotoutumisajan lyhentyessä tämä voi asettaa asiakkaita eriarvoiseen asemaan. Ratkaisuna voisi myös olla alkuvaiheen kotoutumiskoulutuksen järjestäminen siten, että koulutusta olisi käynnissä jatkuvasti ja siihen voisi ohjata ilman jonotusaikaa.

Kotoutumiskoulutuksen osalta on hyvä ehdotus, että koulutuksiin voitaisiin lisätä tarvelähtöisesti työ- ja toimintakykyä tukevia osioita, koska kuntouttava työtoiminta ei ole kotoutujille mahdollista, mutta sen kaltaiselle palvelulle on kuitenkin osalla tarvetta. Kotoutumiskoulutusten loppuun esitetty kielitaidon päättötestaus on kannatettava ehdotus. Valtakunnallisesti yhteinen testaus mahdollistaisi samalla koulutusten laadun tarkkailun. Ylipäätään koulutusten valtakunnallinen laadun ja saatavuuden valvonta olisi ensiarvoisen tärkeää, esimerkiksi samojen tahojen toimesta, jotka tulevat valvomaan työvoimapalveluiden laatua ja saatavuutta. On samalla kannatettavaa, että koulutukset viedään kuntiin lähelle asiakasta.

Työnhakijoita on 2.5.2022 alkaen koskenut uusi asiakaspalvelumalli. Uudenmaan TE-toimisto toivoo, että kotoutumislain kokonaisuudistuksessa otettaisiin huomioon työnhakijoina olevien kotoutujien palvelutarpeet suhteessa uuteen asiakaspalvelumalliin. Työnhakuvelvollisuuden täyttäminen edellyttää työnhakutaitoja. Esimerkiksi luku- ja kirjoitustaidoton voi tarvita apua työhakemusten täyttämiseen. Olisi hyvä, jos suunnitelluissa matalan kynnyksen ohjaus- ja neuvontapalveluissa voitaisiin tarjota tällaista apua tasavertaisesti koko maassa. Lisäksi näemme, että nuorten aikuisten perusopinnot tulisi voida suorittaa ilman työnhakuvelvoitetta. Tutkinnon loppuun suorittaminen edistää työllistymistä pidemmällä aikavälillä paremmin. Ehdotamme myös, että kotoutujan työnhakuvelvollisuutta voisi tarvittaessa korvata palvelulla samaan tapaan kuin tällä hetkellä voi korvata nuoren koulutushakuvelvollisuuden. Esityksessä ehdotetaan, että alle 25-vuotiailla kotoutumissuunnitelman ensisijaiseksi tavoitteeksi tulisi vähintään toisen asteen koulutuksen suorittaminen, jolloin olisi tarkoituksenmukaista, ettei näissä opinnoissa olevilta nuorilta työnhakijoilta edellytettäisi työnhakuvelvoitetta, vaan he voisivat keskittyä ensisijaiseen tavoitteeseensa.

Tarkentavia huomioita kotoutumisen edistämisestä annetun lain muutosesityksistä

1 luvun 3 §: Lain soveltaminen työnhakijaan on hyvä lisäys, koska se selventää viranomaisvastuita palveluiden järjestämisessä.

2 luvun 14 §: Osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi sekä 15 § Monialainen osaamisen ja palvelutarpeen arviointi - kohdissa on nyt maininnat työnhakijan täydentävän työnhakukeskustelun korvaamisesta palvelutarpeen arviointitoimilla, mikä on hyvä ja oleellinen lisäys.

2 luku 20 § 4 mom: “Kotoutuja-asiakas on ohjattava hakeutumaan kotoutumissuunnitelmassa tai monialaisessa kotoutumissuunnitelmassa sovittuun hänen yksilöllistä tarvettaan vastaavaan koulutukseen tai muuhun kotoutumista ja työllistymistä edistävään palveluun kuukauden kuluessa kotoutumissuunnitelman laatimisesta”. Esityksessä ehdotetaan palveluun hakeutumisen aikarajaa asiakkaille, mutta siinä ei edelleenkään oteta kantaa siihen, missä ajassa kuntien on tarjottava palveluita.

Huomioita 9 luvussa käsiteltävästä valtakunnallisesta tietojärjestelmäpalvelusta: on hyvä, että jokaisesta kotoutujasta tallennetaan tiedot yhteiseen tietojärjestelmään riippumatta siitä, onko hän työnhakija vai muuhun asiakasryhmään kuuluva, koska näin tiedot välittyvät varmemmin vastuutaholta toiselle nykytilanteeseen verrattuna. Toisena huomiona työnhakijasta tallennettavat tiedot; olisi ehdottomasti kätevää, jos tiedot synkronoituisivat työllisyyspalveluiden- ja kototietojärjestelmän välillä.

Uudenmaan TE-toimisto

Johtaja Minna Helenius

Palvelujohtaja Sirpa Lukkala

Tämä asiakirja KEHA/3203/2023 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument KEHA/3203/2023 har godkänts elektroniskt

Ratkaisija Helenius Minna L 06.02.2023 09:29

Esittelijä Lukkala Sirpa 06.02.2023 09:32